

**LEESLIJN
HERZIENE VERSIE**

**Adaptieve toets:
na basiswoorden 'gat' en 'wak'**

Grafementoets 'aangeboden letters tot en met 'gat' en 'wak': instructie voor de leerkracht

Algemene informatie:

Deze toets bestaat uit een kaart, waarop alle letters staan die tot en met de basiswoorden 'gat' en 'wak' zijn aangeboden aan de leerling. De toets wordt individueel afgenomen.

Benodigheden:

Toetskaart, scoreformulier, stopwatch, pen.

Instructie:

Voordat u begint, vertelt u de leerling wat er gaat gebeuren:

"Je krijgt straks een kaart met letters. Jij mag die letters zo snel en goed mogelijk gaan oplezen. Ik schrijf af en toe wat op, als jij aan het lezen bent. Als ik zeg dat je mag beginnen, ga je de eerste regel letters lezen."

Vervolgens legt u de kaart met de achterkant naar boven voor de leerling en zegt:

"Je gaat nu de letters lezen. Draai de kaart maar om. Je begint zo meteen met de eerste regel. (U wijst de bovenste regel aan). Als je klaar bent met deze regel, ga je meteen verder met de volgende regels. (U wijst de daaropvolgende regels aan). Begrijp je wat je moet doen? Begin maar."

Op het moment dat de leerling begint met het lezen van de eerste letter, start u de stopwatch.

Tijdens het lezen noteert u op het scoreformulier onder de kolom 'benoemen' wat de leerling leest. Volg hierbij de aanwijzingen op het scoreformulier zoals omschreven bij 'noteer achter de letter'. Wanneer een leerling een letter niet kent, zegt u: *"dat is niet erg, ga maar door naar de volgende letter."*

Wanneer de leerling alle letters heeft gelezen, stopt u de stopwatch en zegt u:

"Goed zo!". U noteert de tijd en geeft de leerling positieve feedback.

Vervolg:

Indien de leerling 9 of meer letters goed heeft gelezen (zie scoreformulier), gaat u door naar de volgende kaart 'grafementoets nieuwe letters na 'gat' en 'wak'. Indien de leerling minder dan 9 letters goed heeft gelezen (zie scoreformulier), gaat u door met onderstaande instructie.

U legt de kaart wederom met de achterkant naar boven voor de leerling en zegt:

"Nu gaan we het anders doen. Als ik het zeg, mag je de kaart omdraaien. Ik ga de letters noemen en dan mag jij ze aanwijzen op de kaart. Begrijp je wat we gaan doen? Draai de kaart maar om."

Vervolgens noemt u in willekeurige volgorde alle letters. U noteert op het scoreformulier onder de kolom 'aanwijzen' welke letter de leerling aanwijst bij de gegeven letter. Aan deze opdracht is geen tijdslimiet verbonden. Wanneer alle letters aan bod zijn geweest zegt u *"We zijn klaar met de letters"* en geeft u positieve feedback.

Afbreeknorm:

Geen.

Grafemetoets 'aangeboden letters tot en met 'gat' en 'wak': toetskaart

k	o	z	l
g	w	r	i
a	t	h	n
p	e	s	d
j	m		

Grafemetoets 'aangeboden letters tot en met 'gat' en 'wak': scoreformulier

Naam: _____ **Totaal aantal letters: 18**   benoemen   aanwijzen
 Groep: _____ Aantal goed: _____
 Leeftijd: _____ Tijd in sec. (bij benoemen): _____
 Datum: _____

Letters benoemen				Letters aanwijzen (indien minder dan 9 letters goed bij benoemen)			
k		t		k		t	
o		h		o		h	
z		n		z		n	
l		p		l		p	
g		e		g		e	
w		s		w		s	
r		d		r		d	
i		j		i		j	
a		m		a		m	
			Tijd: _____ sec				Tijd: _____ sec

Noteer achter de letter: +   bij direct goed gelezen
    ±   bij aarzelend gelezen (leerling moet duidelijk nadenken over de letter)
    (..)   bij direct fout gelezen, noteer de letter die de leerling noemt
    -      als de leerling niet tot een letter komt

LET OP! Indien de leerling bij het *benoemen* van de letters minder dan 9 letters goed heeft, dient u de leerling alle letters te laten *aanwijzen* terwijl u ze opnoemt (zie 'instructie voor de leerkracht').

Streefdoel:

Aantal goed bij benoemen:	100% beheersing = 18 letters
Aantal goed bij aanwijzen:	100% beheersing = 18 letters
Tijd bij benoemen van de letters:	max. 1,5 sec. per letter = 27 sec. voor alle letters

Afbreeknorm: Geen.

Aanwijzingen voor kwalitatieve analyse en interpretatie:

Het is bij deze toets van belang, dat de leerling binnen de tijd alle letters kan benoemen. Wanneer dit niet het geval is, kan dit erop wijzen dat de letters nog niet voldoende geautomatiseerd zijn. De letters waar u een ± achter heeft gezet, dienen daarom nog extra aandacht te krijgen. De letters die direct fout werden gelezen of die een leerling niet kon benoemen, zijn de letters die tijdens de komende periode extra geoefend dienen te worden. Deze toets biedt u daarnaast handreikingen voor de invulling van het lettergroeiboek.

Grafemtoets 'nieuwe letters na 'gat' en 'wak': instructie voor de leerkracht

Algemene informatie:

Deze toets bestaat uit letters die nog niet aan bod zijn gekomen in de les, maar die de leerling mogelijk wel al voor een deel kent. De toets wordt individueel afgenomen.

Benodigheden:

Toetskaart, scoreformulier, pen.

Instructie:

Voordat u begint, vertelt u de leerling wat er gaat gebeuren:

"Je krijgt straks weer een kaart met letters. Deze letters heb je nog niet in de klas geleerd. Je hoeft deze letters dus nog niet te weten. Maar misschien zit er toch een letter bij die jij al kent. Misschien zit er een letter uit jouw naam tussen of uit de naam van je vader of moeder. Zullen we eens kijken welke letters jij al weet?"

Vervolgens draait u de kaart om en laat u de leerling rij voor rij de letters benoemen die hij al kent. U noteert op het scoreformulier wat de leerling leest. Volg hierbij de aanwijzingen op het scoreformulier zoals omschreven bij 'noteer achter de letter'. Als de leerling geen enkele letter kent, kunt u het geruststellen door te zeggen: *"Dat is niet erg hoor. Deze letters hebben we nog niet geleerd, je hoeft ze nog niet te kennen."*

Afbreeknorm:

Geen.

Grafemetoets 'nieuwe letters na 'gat' en 'wak': toetskaart

u	b	uu	oe
ui	ei	au	ie
ij	v	oo	ou
f	aa	ee	eu

Grafemetoets 'nieuwe letters na 'gat' en 'wak': scoreformulier

Naam: _____ **Totaal aantal letters:** 16
 Groep: _____ Aantal goed benoemd _____
 Leeftijd: _____
 Datum: _____

Letter	Benoemen
u	
b	
uu	
oe	
ui	
ei	
ou	
ie	
ij	
v	
oo	
ou	
f	
aa	
ee	
eu	

Noteer achter de letter: +   bij direct goed gelezen
    ±   bij aarzelend gelezen
    (..)   bij direct fout gelezen, noteer de letter die de leerling noemt

Streefdoel:

Aan deze toets is geen streefdoel verbonden.

Afbreeknorm:

Geen.

Aanwijzingen voor kwalitatieve analyse en interpretatie:

Deze toets biedt u inzicht in de letterkennis die een leerling heeft, buiten de kennis die is opgedaan tijdens de aangeboden kernen. Deze informatie kunt u gebruiken tijdens mogelijke interventies, de aanbieding van de letters tijdens de komende kernen en de invulling van het lettergroeiboek.

Fonemendictee 'aangeboden letters tot en met 'gat' en 'wak': instructie voor de leerkracht

Algemene informatie:

Deze toets bestaat uit letters die tot en met de basiswoorden 'gat' en 'wak' zijn aangeboden aan de leerling. De toets kan individueel, maar ook klassikaal worden afgenomen. Let er dan wel op dat de leerlingen niet bij elkaar kunnen kijken en dat de letterplaten aan de muur niet zichtbaar zijn.

Benodigheden:

Per leerling: schrift of een gelinieerd blaadje, pen of potlood.

Voor de leerkracht: dit instructieblad, scoreformulieren.

Instructie:

Voordat u begint, krijgen alle leerlingen een schrift of een gelinieerd blaadje en, afhankelijk waarmee de leerlingen gewend zijn te schrijven, een pen of een potlood. Er moet op het papier voldoende ruimte zijn om 18 letters te kunnen schrijven.

Vervolgens vertelt u de leerlingen wat er gaat gebeuren:

"We gaan letters schrijven. Ik zeg een woord en daarna welke letter je moet opschrijven. Als je een letter niet weet, dan zet je een streepje. Schrijf de letters onder elkaar. Als je onderaan je blad bent, maak je een nieuwe rij naast de eerste rij. Je mag de schrijflatter opschrijven, maar als je deze niet weet mag je ook de leesletter opschrijven. Begrijp je wat we gaan doen? Dan gaan we nu beginnen."

U dient onderstaande letters fonetisch uit te spreken, dat wil zeggen de letter 's' als /sss/ en niet als /es/. Bij de instructie staat de uitspraak van de betreffende letter aangegeven.

1. as, schrijf op de a (spreek uit /a/) van as.
2. deur, schrijf op de d (spreek uit /du/) van deur.
3. pop, schrijf op de p (spreek uit /pu/) van pop.
4. lamp, schrijf op de l (spreek uit /lll/) van lamp.
5. emmer, schrijf op de e (spreek uit /e/) van emmer.
6. kooi, schrijf op de k (spreek uit /ku/) van kooi.
7. op, schrijf op de o (spreek uit /o/) van op.
8. soep, schrijf op de s (spreek uit /sss/) van soep.
9. is, schrijf op de i (spreek uit /i/) van is.

Vervolg: zie volgende pagina

Vervolg fonemendictee 'aangeboden letters tot en met 'gat' en 'wak': instructie voor de leerkracht

10. raam, schrijf op de r (spreek uit /rrr/) van raam.
11. mes, schrijf op de m (spreek uit /mmm/) van mes.
12. jongen, schrijf op de j (spreek uit /ju/) van jongen.
13. hond, schrijf op de h (spreek uit /hu/) van hond.
14. negen, schrijf op de n (spreek uit /nnn/) van negen.
15. touw, schrijf op de t (spreek uit /tu/) van touw.
16. goot, schrijf op de g (spreek uit /gu/) van goot.
17. zaag, schrijf op de z (spreek uit /zzz/) van zaag.
18. water, schrijf op de w (spreek uit /wu/) van water.

Afbreeknorm: Geen.

Fonemendictee 'aangeboden letters tot en met 'gat' en 'wak': scoreformulier

Naam: _____ Totaal aantal letters: **18**
 Groep: _____ Streefdoel (min. 80% beheersing): **14**
 Leeftijd: _____ Aantal letters goed geschreven: _____
 Datum: _____

	Letter	Schrijfwijze		Letter	Schrijfwijze
1	a		10	r	
2	d		11	m	
3	p		12	j	
4	l		13	h	
5	e		14	n	
6	k		15	t	
7	o		16	g	
8	s		17	z	
9	i		18	w	

Noteer achter de letter:

- + bij goed geschreven
- ± bij aarzelen, na lang nadenken opgeschreven
- (..) bij fout geschreven; noteer de letter die de leerling heeft geschreven
- als de leerling niet tot een letter komt

LET OP! Wanneer een leerling een letter gespiegeld opschrijft, reken deze dan fout. Een gespiegelde 's' kunt u eventueel goed rekenen, als u daar bij schrijf-/spellingactiviteiten nog geen aandacht aan heeft besteed. Noteer dan wel op het scoreformulier dat de 's' gespiegeld is geschreven.

Streefdoel:

Aantal goed:	minimaal 80% beheersing = 14 letters
--------------	--------------------------------------

Afbreeknorm: Geen.

Aanwijzingen voor kwalitatieve analyse en interpretatie:

Het is bij deze toets van belang om naast de juistheid van de geschreven letter, ook op het tempo waarmee de letter geschreven wordt, te letten. Gaat dit vlot of moet u lang op een leerling wachten voordat de letter geschreven is. Ook dit tempo kan een aanwijzing zijn voor de mate waarin een letter is geautomatiseerd. U kunt deze toets bij uitval vergelijken met de grafemetoets 'aangeboden letters tot en met 'gat' en 'wak'.

Woorden lezen 'aangeboden letters tot en met 'gat' en 'wak': instructie voor de leerkracht

Algemene informatie:

Deze toets wordt afgenomen na de basiswoorden 'gat' en 'wak'. De toets bestaat uit drie toetsbladen. Op het eerste toetsblad staan 10 basiswoorden, namelijk een selectie van de basiswoorden tot en met 'gat' en 'wak'. Op het tweede toetsblad staan 10 zogenaamde wisselwoorden, die één letter afwijken van de basiswoorden. Op het derde toetsblad staan 10 nieuwe woorden, die bestaan uit letters die zijn aangeboden tot en met de basiswoorden 'gat' en 'wak'. De toets wordt individueel afgenomen.

Benodigheden:

Toetskaarten, scoreformulier, stopwatch, pen.

Instructie:

Voordat u begint, vertelt u de leerling wat er gaat gebeuren:

"Je krijgt straks een kaart met woorden. Jij mag die woorden zo snel en goed mogelijk gaan oplezen. Ik schrijf af en toe wat op, als jij aan het lezen bent. Als ik zeg dat je mag beginnen, ga je het rijtje van boven naar beneden lezen."

Vervolgens legt u de kaart met de achterkant naar boven voor de leerling en zegt:

"Je gaat nu de woorden lezen. Draai de kaart maar om en begin bovenaan het rijtje. (U wijst het eerste woord in de rij aan). Begrijp je wat je moet doen? Begin maar."

Op het moment dat de leerling begint met het lezen van het eerste woord, start u de stopwatch.

Tijdens het lezen noteert u op het scoreformulier in de kolom 'basiswoorden' wat de leerling leest. Volg hierbij de aanwijzingen op het scoreformulier zoals omschreven bij 'noteer achter het woord'. Wanneer de leerling het rijtje heeft gelezen, stopt u de stopwatch. U noteert de tijd en geeft de leerling positieve feedback.

Vervolgens legt u de toetskaart 'wisselwoorden' met de achterkant naar boven voor de leerling neer en zegt: *"Je gaat nu nog een rij met woorden lezen die je misschien nog nooit eerder hebt gelezen. Draai de kaart maar om en begin bovenaan het rijtje. Begin maar."*

Op het moment dat de leerling begint met het lezen van het eerste woord, start u de stopwatch.

Tijdens het lezen noteert u op het scoreformulier in de kolom 'wisselwoorden' wat de leerling leest. Volg hierbij de aanwijzingen op het scoreformulier zoals omschreven bij 'noteer achter het woord'.

Wanneer de leerling het rijtje heeft gelezen, stopt u de stopwatch, noteert de tijd en geeft de leerling positieve feedback.

Bij de toetskaart 'nieuwe woorden' hanteert u deze zelfde instructie. U noteert in de kolom 'nieuwe woorden' op het scoreformulier wat de leerling leest.

Afbreeknorm:

Er geldt geen afbreeknorm. Wanneer de leerling na 15 sec. er in het geheel niet uitkomt bij een woord zegt u: *"Hier staat ..... (U leest het woord voor). Ga maar verder."*

In het meest extreme geval kan het dus voorkomen dat u alle woorden in een rijtje moet voorzeggen.

Woorden lezen 'aangeboden letters tot en met 'gat' en 'wak': toetskaart basiswoorden

en

lat

hek

gat

dik

zak

ton

wak

rik

mamma

Woorden lezen 'aangeboden letters tot en met 'gat' en 'wak': toetskaart wisselwoorden

wat

mik

wen

zat

rit

gek

won

lam

gas

wek

Woorden lezen 'aangeboden letters tot en met 'gat' en 'wak': toetskaart nieuwe woorden

zeg

kom

wok

in

dag

zet

mol

los

win

gok

Woorden lezen 'aangeboden letters tot en met 'gat' en 'wak': scoreformulier

Naam:	niveau	basiswrđ	wisselwrđ	nieuwe wrđ
Groep:	aantal goed	vold. / onvold.	vold. / onvold.	vold. / onvold.
Leeftijd:	tijd	vold. / onvold.	vold. / onvold.	vold. / onvold.
Datum:				

Basiswoorden		Wisselwoorden		Nieuwe woorden	
en		wat		zeg	
lat		mik		kom	
hek		wen		wok	
gat		zat		in	
dik		rit		dag	
zak		gek		zet	
ton		won		mol	
wak		lam		los	
rik		gas		win	
mamma		wek		gok	
Tijd in sec.		Tijd in sec.		Tijd in sec.	

- Noteer achter het woord:
- + bij direct goed gelezen.
  - ...+ bij spellend goed gelezen.
  - (..) bij direct fout gelezen; schrijf het woord op zoals de leerling het leest.
  - ...(..) bij spellend fout gelezen; schrijf het woord op zoals de leerling het leest.
  - als de leerling er niet uit komt; na 15 sec. door u voorgezgd.

LET OP! Wanneer een leerling de letters in een woord goed spelt (bijvoorbeeld /m/ - /o/ - /s/), maar niet het volledige woord kan zeggen (/mos/), moet u dit woord als 'spellend fout' tellen.

Afbreeknorm: Geen.

Streefdoelen en scores:

		Basiswoorden	Wisselwoorden	Nieuwe woorden
Totaal aantal goed:				
direct goed:	spellend goed:			
Totaal aantal fout:				
direct fout:	spellend fout:			
niet gelezen:				
Streefdoel aantal goed:		10	8	7
Streefdoel tijd:		13 sec.	60 sec.	70 sec.

Aanwijzingen voor kwalitatieve analyse en interpretatie:

Het is bij alle drie de toetskaarten van belang dat u let op het strategiegebruik. Bijvoorbeeld: spelt de leerling alle/ veel woorden of raadt hij wat er staat. Bij de wisselwoorden en de nieuwe woorden kunt u goed inzicht krijgen in de decodeervaardigheden van de leerling, namelijk is hij in staat om de aangeboden letters te herkennen in nieuwe woorden en deze samen te voegen tot een woord.

Tekst lezen 'aangeboden letters tot en met 'gat' en 'wak': instructie voor de leerkracht

Algemene informatie:

Deze toets wordt afgenomen na de basiswoorden 'gat' en 'wak'. De toets bestaat uit een leeskaart van in totaal 40 woorden. In de tekst komen alleen die letters voor die tot dan toe zijn aangeboden. De toets wordt individueel afgenomen.

Benodigheden:

Toetskaart, scoreformulier, stopwatch, pen.

Instructie:

Voordat u begint, vertelt u de leerling wat er gaat gebeuren:

"Je krijgt straks een kaart, waar een verhaaltje op staat. Jij mag dat verhaaltje hardop gaan lezen. Ik schrijf af en toe wat op als jij aan het lezen bent. Je moet wachten met lezen tot ik zeg dat je mag beginnen. Begrijp je wat je moet doen?"

Vervolgens legt u de kaart met de achterkant naar boven voor de leerling en zegt u:

"Draai de kaart maar om en lees het hele verhaaltje voor (terwijl u dit zegt, wijst u van boven naar beneden alle regels kort aan)."

Op het moment dat de leerling begint met lezen van het eerste woord, drukt u de stopwatch in. Tijdens het lezen noteert u op het scoreformulier wat de leerling leest. Volg hierbij de aanwijzingen op het scoreformulier bij 'noteer onder/in het woord'. Wanneer de leerling de gehele tekst heeft gelezen, stopt u de stopwatch. U noteert meteen de tijd op het scoreformulier en geeft de leerling positieve feedback.

Afbreeknorm:

Er geldt geen afbreeknorm. Als een leerling er bij een bepaald woord in het geheel niet uitkomt, zegt u na 5 sec. het woord voor en streept u het woord, op het scoreformulier, door. U zegt daarna: *"Lees jij maar verder."*

U wijst hierbij het volgende woord in de tekst aan. In het meest extreme geval kan het dus voorkomen dat u alle woorden van de tekst moet voorzeggen.

Tekst lezen 'aangeboden letters tot en met 'gat' en 'wak': toetskaart

rit op de kar

ik zit op de kar met pappa

pappa zit op de bok

pas op, pappa! pas op!

er zit een gat in de weg!

nu lig ik op de weg

en de kar is op de kop

Tekst lezen 'aangeboden letters tot en met 'gat' en 'wak': scoreformulier

Naam:	Totaal aantal woorden: 40	direct goed:	
Groep:		spellend goed:	
Leeftijd:	Streefdoel aantal goed: 34	Totaal goed:	
Datum:		direct fout:	
		spellend fout:	
		niet gelezen:	
	Streefdoel tijd: 2 min. 40 sec.	Tijd:	min. sec.

rit op kar

ik zit op de kar met pappa

pappa zit op de bok

pas op, pappa! pas op!

er zit een gat in de weg

nu lig ik op de weg

en de kar is op de kop

Noteer onder/in het woord:	+	bij direct goed gelezen
	<u>rok+</u>	bij spellend goed gelezen
	rok	bij direct fout gelezen; noteer letterlijk onder het woord wat de leerling zegt
	<u>rok</u>	bij spellend fout gelezen; noteer letterlijk wat de leerling zegt
	rok	leerling komt er niet uit; na 5 sec. door u voorgezegd

LET OP! Wanneer een leerling de letters in een woord goed spelt (bijvoorbeeld /d/ - /a/ - /k/), maar niet het volledige woord kan zeggen (/dak/), moet u dit woord als 'spellend fout' tellen.

Afbreeknorm:

Er geldt geen afbreeknorm. Als een leerling er bij een bepaald woord in het geheel niet uitkomt, zegt u het na 5 seconden voor en streept u het woord, op het scoreformulier, door.

Aanwijzingen voor kwalitatieve analyse en interpretatie:

Het is bij deze toets van belang, dat u let op de decodeervaardigheden van de leerling en op de leesstrategieën die hij gebruikt. Is hij bijvoorbeeld in staat om de aangeboden letters te herkennen in de woorden en deze samen te voegen tot hele woorden? Gebruikt hij hiervoor de spellende strategie? Herkent hij ook al veel woorden direct? Bekijkt hij de plaatjes bij het lezen van de tekst? Verbetert hij zijn leesfouten?

Na afloop van de toets kunt u een kort gesprekje hebben over de inhoud van de tekst en de plaatjes. Verhaalbegrip wordt naarmate de leerling langere teksten gaat lezen steeds belangrijker.